

KATONA NIKOLAS

Fejezet a queer irodalomból III.

James Lecesne: *Trevor*

1 James LECESNE,
Trevor, ford.
MOLDOVA Júlia, Tilos
az Á Könyvek
(Pozsonyi Pagony
Kft.), Budapest,
2014.

2 A biográfiára
vonatkozó adatok
forrása:

3 LECESNE, *l. m.*, 90.

Dolgozatunk elemzendő könyve James Lecesne kisregénye, a *Trevor*, amely eredeti nyelven, angolul 2012-ben jelent meg New Yorkban, magyarul pedig 2014-ben, a Pozsonyi Pagony Kft. gondozásában.¹ A könyv részletesebb elemzése előtt érdemes a szerzőről, illetve arról a környezetről írni, amelyhez a mű keletkezése kapcsolódik. A *Trevort* ugyanis elsősorban nem művészi célzattal vetettek papírra, hanem azért, hogy a nemi identitásukkal szemben fenntartásokkal élő tizenévesek, kamaszok ne érezzék egyedül magukat a problémájukkal. Erről a regényt lezáró *Utószó*ban világosan beszél a könyv írója, miközben elmondja azt a hosszú utat, amelynek végén a regény napvilágot látott. A könyvnek szerves részét alkotja az a személyes hangvételi üzenet is, amelyben a szerző fiatal olvasójához fordul, és bátorítja, hogy a megadott segélyvonalak bármelyikén vegye fel a kapcsolatot a rendelkezésre álló szakemberekkel, segítőkkel. A mű direkt társadalmi hatást célzó funkcióját mutatja, hogy ezek az elérhetőségek mindig az adott országban működő segélyvonalakat jelentik, így a magyar nyelvű kiadásban a Kék Vonal Gyermekkrízis Alapítvány, a Háttér Társaság a Melegekért és a Magyar LGBT Szövetség elérhetőségei vannak feltüntetve.

A szerző, James Lecesne 1954-ben született az Egyesült Államokban, ahol jelenleg is él.² Egyszerre színész, író és a melegek jogaiért küzdő aktivista. Tevékenységének origójában az a meggyőződés található, hogy minden embernek jogában áll megtalálni a boldogságát, függetlenül attól, hogy személyiségének kiteljesítése mennyire igazodik a többségi normákhoz. Azért alkotja jellemzően egyszemélyes színdarabjait, ír könyvet vagy filmes forgatókönyvet, hogy bátorítsa és megerősítse az embereket annak elfogadásában, hogy mindenki „úgy tökéletes, ahogy van.”³

Legismertebb műve a *Trevor* című rövidfilm volt, amelynek a forgatókönyvét írta. Ez a 18 perces alkotás 1995-ben elnyerte a legjobb kisfilm Oscar-díját (Best Live Action Short Film). A *Trevor* azonban eredetileg Lecesne *Word of Mouth* című monodrámájának történetéhez tartozott, abban kapott szerepet a Trevor nevű karakter. A dráma Aspenben, az HBO fesztiválján megkapta a New York Drama Desk-díjat, ezután figyeltek fel rá filmes szakemberek. Lecesne számára a történet nem művészi értéke, hanem társadalmi potenciálja miatt volt fontos. Drámáival meg tudta szólítani a társadalom egy részét, de a filmmel sokkal nagyobb réteghez tudott eljutni. Amikor 1997-ben az HBO megvásárolta az alkotóktól a filmet, megfogant bennük a gondolat, hogy jó értelemben véve kihasználják a széles tömegek felé sugár-

zó hálózat biztosította reklámlehetőséget. A *Trevor* megnéző fiatalok számára olyan segélyszolgálatra szerették volna felhívni a figyelmet, ahová a krízishelyzetben lévő, netán öngyilkosságot fontolgató meleg tinédzserek segítségért, tanácsért fordulhatnak. Mivel nem találtak ilyen jellegű szervezetet, ők maguk hozták létre 1998-ban, így indult el a Trevor-vonal. Elsősorban nemiidentitás-problémákkal küzdő fiatalok részéről évente körülbelül 30 ezer hívást fogadnak azóta is. A Trevor-projekt jelentőségét mutatja az is, hogy egyre fejlődött a kezdeményezés, több központot nyitottak, illetve más fórumokon is igyekeznek elérni a társadalmat, például iskolán belüli programok szervezésével, tanárok és diákok képzésével, amelynek célja, hogy a beszélgetés fontosságára, a meghallgatás erejére hívják fel a figyelmet.

James Lecesne-ről és a Trevor-programról azért kellett szólnunk, mert ennek hiányában magát a regényt csak művészi alkotásként tudnánk megközelíteni, ami, véleményünk szerint, nem adekvát megközelítési mód, ugyanis a műből hiányzik a szépirodalmi alkotásokra jellemző nyelvi megformáltság, a kettős kódolás, vagy a valóság művészi célzatú megjelenítése. Ezek ugyanis mind elfednék azt az egyértelmű szerzői szándékot, hogy a kisregény bemutassa azt a tipikus helyzetet, amelyben egy másságával szembekerülő tinédzsernek meg kell küzdenie. Ebben a küzdelemben a fiatalok sokszor magukra maradnak, elkeseredésükben, tanácstalanságukban súlyos válsághelyzetekig juthatnak el. A könyv azt az utat mutatja be, ahogy ez általában be szokott következni az érintett fiatalok körében. Karakterei, a megjelenített tevékenységek és helyszínek mindennapiak, közönségesek, hiszen Lecesne éppen így képes megszólítani a regényben megjelenített válsághoz hasonlót megélt fiatalokat. Ilyenformán egy irányzatos regényről beszélhetünk, amelynek jól meghatározható, direkt célja van, s a mű sajátosságainak kialakításában ez irányította a szerzőt.

A *Trevor* hőse egy 13 éves, átlagos életet élő, amerikai fiú. Egyedüli gyerekként kényelmesen tölti mindennapjait szüleivel együtt, akik igyekeznek mindent megadni neki. Ám Trevorról „nem stimmel” valami, viszont egyre kényelmetlenebb számára az, hogy meleg identitásúként határozza meg önmagát. Ezzel együtt határozottan elutasítja azt is, hogy bárki más ezt tegye a nevében. „Some of us prefer to remain a mystery – even to ourselves”⁴ (Némelyikünk inkább titok marad, még magunknak is) – olvasható a regényben. Ez az elutasítás azonban nem vezet előre, mert a többi fiútól eltérő viselkedése és érdeklődési köre miatt mind több támadás célpontja lesz az iskolában. Iskolatársai, korábbi barátai kategorikusan kifejezik nemtetszésüket amiatt, hogy ő Lady Gagáért rajong, szereti a musicalt, rajzol, naplót ír, és feltűnő barátsággal viszonyul az iskola ünnepelt baseballjátékosához, Pinky Faradayhez. A többiek részéről érkező ellenszenv legdurvább kifejezésekként letörölhetetlenül karcolták bele iskolai szekrényébe a megbélyegző és kiközösítő „köcsög” („faggot”) kifejezést. Trevor ezután öngyilkossági kísérletet hajt végre, gyógyszerrel megmérgezi magát. Ezt szerencsésen túléli, és a kórházban töltött időszak egyben

egy új élet kezdetét alapozza meg. A legtöbbet ebben egy Jack nevű ápoló segít neki, aki különös megértéssel és érzelmi hatással tudott Trevorhoz viszonyulni. A történet végén, az *Utószó* tanúsága alapján Trevor rájön, hogy ő alapvetően más, mint a szülei vagy a környezetében élők többsége, és ezt el kell fogadnia ahhoz, hogy teljes életet tudjon kialakítani magának, esélyt adva a boldogságra.

A kisregénnyel kapcsolatos elemzésünket a továbbiakban két nagyobb részre bontjuk. Először szeretnénk megmutatni azt a módot, ahogy a szerző szisztematikusan megrajzolja a főszereplő karakterét és környezetét. Ennek valóság-hű és tervszerűen kivitelezett módja biztosítja ugyanis azt a realiztikus hatást, ami elsődleges fontosságú ahhoz, hogy a mű képes legyen társadalmi aktivitást előidézni. Az elemzés második nagyobb részében pedig a Lady Gaga jelenségről szeretnénk írni, mert az általa képviselt szemléletmód és aktivizmus többször viszatérő, szimbolikus jelentéssel bíró eleme a műnek.

A cselekvés fontossága

A *Trevor* középpontjában a cselekvés, a tudatos megnyilatkozás elengedhetetlen fontosságú tette található. Ez az a lépés, amit mindenféle mássággal bíró személyiségnek meg kell tennie ahhoz, hogy élő – nem biológiai értelemben élő, hanem az emberi vitalitásra, az alkotó, kiteljesedés felé haladó állapotra gondolva élő –, aktív szereplőjévé tudjon válni a közösségének. Ezt a kulcsmozzanatot a regény felépítése és az elbeszélésmódja egyaránt kifejezi. A mű a legkevésbé indul úgy, mintha ez egy meleg identitásával ismerkedő kamasznak az öngyilkosság felé haladó története volna. Napjaink humoros, ötletes és könnyed ifjúsági regényeinek modorában ismerkedhetünk meg az első fejezetben a főhőssel. A személyességet, az ifjúsági irodalom közvetlenségét a naplóformából átvett egyes szám első személyű, én-típusú elbeszélői pozíció és az ezzel együtt járó hétköznapi beszédstílus biztosítja.

A regény szerkesztettségének logikája miatt a queer elemek jelenlétét egyelőre nem érzékelhetjük. A szerző reálisan és néhány jellemző segítségével rajzolja meg a könyv tér- és időviszonyait. Trevor egy amerikai külvárosi környéken lakik. Szülei az alsó középosztályba tartoznak, édesanyja adminisztrátor a helyi kórházban, apja egy ragasztóanyagokat forgalmazó vállalat területi vezetője. Az amerikai életszínvonal szerint is jólétben élnek, de életük nem különösképpen izgalmas. Estéknként tévét néznek, kvízműsort vagy tehetségkutatót, amelyben az „embereket egymásnak uszítják”, amíg egyvalaki megnyeri a lehetőséget, hogy a „plázákban felismerjék az emberek.”⁵

A napjainkra jellemző korrajzot az író néhány találó mondattal megteremti, a bulvármédia és a fogyasztói társadalom keretei között megjelenő regényvilágot ismerősnek látjuk magunk is. Lecesne ebben a világban szintén néhány, jól kitalált és humoros jelenettel érzékelteti a Trevor és szülei között lévő, ugyancsak tipikusnak és

ismerősnek tekinthető kapcsolatrendszer. Ebben azt látjuk, ahogy a szülők a felnőttek számára értelmezhetetlen bolondériákat művelő külön fiukat szeretettel, ám nem túl nagy megértéssel és még kevesebb türelemmel kezelik. Kiderül az is, hogy már évek óta, körülbelül Trevor kilencéves kora óta nemigen tudják, mivel is tölti a gyerekek a szabadidejét. De olvasóként ebben sem találunk különös kegyetlenséget, akár felnőtt, akár kamasz olvasója is legyen a műnek.

A lakókörnyezet és a család bemutatása után megtudhatjuk, hogy Trevornak van egy barátja, akit Zacnek hívnak. A queer témakörbe tartozó tematika első megnyilatkozása kettejük jelenetéhez kapcsolódik. Az író részéről a döntést tudatosnak gondoljuk, amennyiben ezzel jelezni lehet azt, hogy a Trevor által képviselt (és a szerzői szándék szerint megcélzott) korosztály számára nem a szülő a legfontosabb igazodási pont, hanem a hasonló korúak társasága. A két barát, Trevor és Zac a közelgő halloween alkalmából beszélgettek arról, ki milyen jelmezben szeretne megjelenni. Megtudhatjuk, hogy míg Zac szuperhősnek öltözik, Trevor Lady Gagát szeretné megjeleníteni sajátos öltözetében. A regényben ekkor jelenik meg először a meleg tematika, Zac „lebuzizza” Lady Gagát. Ezen a fiatalok összevesztek, Zac ellenmondást nem tűrő kinyilatkoztatásai kikényszerítik Trevor első vallomását:

Mert aki csak egy kicsit is tud Lady Gagáról, tisztában van vele, sok akadályt kellett leküzdeni, mire az a művész lett, aki most. Hogy saját magam lehessenek, és elérjem a céljaim, nekem is ugyanezt kell tennem.⁶

Trevor őszinte mondataira Zac nem tudott érdemben válaszolni, a beszélgetés véget ért. A másságra épülő személyiség kiformalódásának első jelenete lehetőséget ad nekünk olyan fontos megfigyelésekre, amelyek a regény és az általa képviselt felfogás további alakulására nézve is relevánsnak tekinthetők. Személyiségünk felvállalásának, a kimondásnak fontosságát Trevor viselkedése világosan megmutatja. A kimondás után azonban Trevor elutasításba ütközik, mégpedig olyan elutasításba, amely nem egyedül a barátjának a gondolkodásából, hanem a többségi norma érvényesítéséből fakad. Trevor erre nem vitatkozik tovább, de elhatározza, hogy ő lesz a legcsodálatosabb, nemi szerepekkel dacoló Lady Gaga halloweenkor.

Ezután következik a mű harmadik fejezete, melyben Trevor újabb kísérletet tesz arra, hogy az identitás megalkotásának folyamatában kifejezze azt a queer gondolatot, amely szerint a személyiség különféle választott szerepekből és az azokra érkező válaszokból állítható össze. A norma által meghatározott körből „nem kilógó” szubjektumok számára ez sokszor öntudatlanul végbemenő folyamat, míg a másságukkal „birkózó” egyének számára ez a tudatosság szintjére kényszerített feladat. A harmadik fejezetben Trevor művészi módon igyekszik kifejezni valódi önmagát, amihez Cindy Shermanntól veszi az ötletet. A konceptuális portréiról ismert fotós mintájára Trevor Jacques-Louis David híres festményét, a *Marat halálát* szeretne volna megidézni egy művészettörténeti projekt keretében. Ám Trevor hiába igyekezett

minél hűebben felvenni a kiválasztott alak jellemzőit, anyja akaratlanul is kegyetlen módon vetett véget a performance-nak. A társadalmi változásokról, a forradalomról szőtt képzelgések így aztán a lefolyóban tűntek el, ahogy a harmadik fejezet végén olvashatjuk a maliciózus summázatot. Ám a fejezet végkicsengése nem ez, hanem Trevor egyelőre töretlen szándéka, miszerint Lady Gagához hasonlóan meg fogja változtatni a világot.

Ha megpróbálnánk összegezni az eddig elmondottakat, akkor azt mondhatnánk, hogy a regényszerkezet és a történetegységek logikája úgy van elrendezve, hogy azt az erőfeszítést mutassák be, amellyel Trevor szembenéz a környezetében élőkkel, illetve amellyel megpróbálja az általuk képviselt kategóriákkal szemben a sajátját érvényesíteni. Ez az erőfeszítés azonban nem hivalkodó módon, dramatizálva, hanem inkább a cselekmény felszíne alá süllyesztve van jelen. Hatása ezáltal olyan kényszerítő erőként jelentkezik a műben, amely aktivizáló erejével mintegy a cselekvés felé mozdítja el az irodalmi konstrukcióban részt vevő feleket, beleértve az olvasót is.

A regény kezdetétől fogva érvényesülő laza, jelenetszerű történetábrázolás megmarad a mű végéig. A jelenetek közötti eseményekre csak következtetni tudunk, de az elliptikus szerkezet ahhoz nem ad elég támpontot, hogy minden részletet világosan lássunk. Az írónak ez az eljárása szintén fontos eszköze lehet annak, hogy minél több embert tudjon megszólítani művével. A szituatív ellipszis, amely a szituációból enged következtetni az el nem beszélt dolgokra, megteremti ugyanis annak a lehetőségét, hogy az olvasó a saját tapasztalatainak felhasználásával pótolja ki, és adott esetben érzelmekkel színesítse az események kihagyott mozzanatait. Az értelmezés révén a történetkonstruálásba ily módon bevont olvasó személyes élményeivel együtt még motiváltabb befogodójává válhat a műnek, mint ennek hiányában.

A jelenetek láncolatára épülő struktúra ugyanakkor azt is eredményezi, hogy sokkal jobban megjelennek a Trevor köre szerveződő folyamatok egyes szakaszai, a vele történetek elemezhetősége megoldottabb lesz. A regényt akár fejezetenként elő lehet adni, dramatizálásra is alkalmassá tehető, tanítható, elemezhető, azaz a könyv többféle módon felhasználható, nem csak a „hagyományos” technika szerint. A regény 15 fejezete azt az utat mutatja be, amelynek során Trevor mind elszántabban szeretné megváltoztatni maga körül az emberek gondolkodását, de hiába, mert minden kapcsolatában elutasításra talál. Végül teljesen magára marad, ezért dönt az öngyilkosság mellett.

Az író az öngyilkosságot a folyamat részének, és nem a végállomásának tekinti. A könyv éppen azért született meg, hogy az amerikai statisztikák szerint jelentős mértékű kamaszkori öngyilkosságok ellen is hasson, amelyek háttérben sokszor a meleg identitásuk miatt megalázott, kiközösített fiatalok szenvedései húzódnak meg. Az öngyilkosság tehát nem tragikus végkifejlet, hanem egy színpadias (a fiú által aprólékosan megtervezett) és a humor eszközével enyhített jelenet (gondoljunk arra, hogy Trevor aszpirinnel próbált meg öngyilkosságot elkövetni), amelyet az új élet megalapozásának jelene követ.

A regény elbeszélés módja az írói szándék kifejezésének szintén fontos eszköze. Az egyes szám első személyű elbeszélői mód személyessé és átélhetővé teszi Trevor történetét. Úgy fogalmaztunk, hogy számunkra a mű alapvetően arról szól, nem szabad belenyugodni abba, ha máságuk miatt az emberek elutasítanak valakit. Az elutasításra aktivitással kell válaszolnia, amely egyszerre több irányba is mutat. Önmaga kiteljesítése csakúgy része ennek az aktivitásnak, mint a környezetét célzó szándékok megvalósítása; emellett elengedhetetlenül fontos a hozzá hasonló személyiségek keresése, a velük való kapcsolat kiépítése, a vele rokon emberek közösségének erősítése.

Trevor egyes szám első személyben, a tizenévesek egyszerűségével és tényszerű megállapításaival számol be arról, hogy az iskolában milyen atrocitások érték. Ezek külö-

nösen akkor erősödtek fel, miután Pinky megszakította vele a kapcsolatát. Trevor elbeszéléséből tudjuk azt is, hogy mennyire váratlanul érte legjobb barátjának a durva szakítása. Kettejük barátságának leírásából sejthetjük azt is, hogy Pinky szintén meleg volt, de őt sikerült más útra terelniük a szüleinek, erre a fiú egymondatos levele a bizonyíték. Így hangzik:

Trevor!

Utálom, hogy ezt kell írnom, de buzi vagy, gyenge ember, és talán meg sem érdemled, hogy éljél.

Pinky⁷

A kettejük viszonyát ábrázoló korábbi szövegek jellemzője az egymás iránti tisztelet, az önfeláldozó és tiszta szeretet volt. Ez a levél, sajátos szóhasználatával, érvelésének sematizmusával nyilvánvalóan arról árulkodik, hogy a fiú nem önszántából írta. Az a körülmény is ezt erősíti, hogy az iskolában másnap Pinky már kimondottan kerülte a Trevorral való találkozást – hiszen azonnal elárulta volna magát, illetve a rá kényszerített maszkulin szerepet.

Végül egyes szám, első személyben olvasható a kilencedik fejezetben Trevor, azaz Lecesne tizenéveseknek szóló üzenete is, ami a queer mozgalom ideológiai fundamentumának része:

Nem az a kérdés, hogy meleg vagyok-e vagy nem. Hanem ez: nem helyes megállapítást tenni mások szexuális hajlamairól, és pont ugyanennyire nem helyes azt követelni, hogy valaki nyilvánítsa ki szexuális hajlamait, ha ő ezt nem akarja.⁸

Lady Gaga

Lady Gaga személye nem önmagában kap jelentőséget Lecesne könyvében, hanem a művészhez kapcsolódó jelenség metaforikus értelmezései fontosak. Trevor rajong az énekesnőért, aki különös és felkavaró módon reprezentálja magát a show-iparban. A könyvben a legtöbbször akkor idéződik fel Lady Gaga, amikor Trevor arról beszél, hogy milyen cselekvési, viselkedési mintát szeretne követni. Az énekesnő a fiú számára igazi forradalmár, aki rendkívül eredeti és megdöbbentő produkcióival, akcióival arra készíti az embereket, hogy értékeljék át a megszokott fogalmi kategóriákat.

A Lady Gaga jelenséghez feltétlenül hozzátartozik a politikai értelemben vett elkötelezettség is. Cselekedeteivel közvetlenül meg tudja szólítani a nők új generációját, valamint performance-aival széles körben képes a feléje irányuló várakozásokat, az emberek érdeklődését hatalmasra növelni. Lady Gaga alakja így lehetett például címadója az ismert queer ideológus, J. Jack Halberstam nemiségről szóló könyvének, amelyben a populáris kultúra, a gender és a szexualitás jelenségeivel foglalkozik a szerző.⁹

A Gaga-mitosznak része a feminizmusban újféléképpen megjelenő szexualitás, ami lényeges eleme az általunk bemutatott regény-

7 Uo., 40.

8 Uo., 51.

9 J. Jack HALBERSTAM, *Gaga feminism: Sex, Gender and the End of Normal*, Beacon Press, Boston, 2012.

10 H. NAGY Péter,
*Alternatívák: A
popkultúra
kapcsolatrendszerei,*
PRAE.HU, Budapest,
2016, 233.

11 Uo.

12 TÓTH L. László, *A
homoszexualitásról
– elfogultan,* Új
Forrás, 1992/3., 22.

nek is. Trevor számára a megfelelő szexuális viselkedés kialakítása épp oly fontos, mint az, hogy elméleti síkon képes legyen önmagát definiálni. A *Trevorban* a szexualitás nyílt formája hosszabban csak egy meglehetősen torz és a helyzet fonákságát jól érzékeltető jelenetben bukkan fel. A tizedik fejezetben Joe atya a szülők kérésére elviszi Trevort kocsikázni, hogy alkalmat találjon a fiú szexuális hajlamainak felderítésére, illetve szerét ejtse a heteroszexuális felvilágosítás elvégzésének. Ez a szituáció elvileg a „normális” szexualitás bemutatására szolgálna, de az írói szándékból eredően lélektelen, esetlen, kínos hatást kiváltó megformálás azt mutatja be, hogy nincs „normális” szexualitás. Inkább az lenne a helyes, ha a szexualitás komplex módon, életünk részeként, önazonos személyiségünkhöz igazodva jelenne meg, lehetőleg az ember személyes, intim világának részeként. A tizedik fejezet tehát azt ábrázolja, hogy a szexuális viselkedést nem lehet leegyszerűsíteni, önmagában álló módon kezelni, valamint semmiképpen nem megfelelő ezt szabályokhoz rögzítve megfogalmazni, egyes formáit szabályosnak, másokat betegnek nyilvánítani.

Lady Gaga neve utoljára a könyv tizenharmadik fejezetében jelenik meg, ez Trevor búcsúlevele. Ebben a rövid írásban a fiú elköszön a szüleitől, miközben igyekszik megnyugtatni őket, hogy döntése nem az ő hibájukból ered. A baj forrása az, hogy ő más, mint a többiek, és hiába próbálta „meggyógyítani” magát, semmi eredményt nem tud felmutatni (az iskolában továbbra is sértegetik és gúnyolják, igazi barátokra nem talált senkiben). Utolsó kívánsága az, hogy a temetésén játsszák le Lady Gaga második albumának címadó dalát, a *Born this wayt*. Ez a világlágerré növekedett dal „a toleranciáról szól, önmagunk vállalásáról és a másság tiszteletéről” – fogalmazhatunk mi is H. Nagy Péter popkultúra-kutató szavaival.¹⁰ Az ő fordításában közöljük az említett Lady Gaga dalszám egy rövid részletét:

*Élvezd az életet és szeresd önmagad
Mert, drága, ilyennek születted
Nem számít, hogy meleg, hetero vagy biszex
Leszbikus vagy transzvesztita élet.¹¹*

Trevor történetének lényegét megfogalmazhatjuk úgy is, hogy vannak olyan emberek, akik egyszerűen másnak születnek, és ezen a dolgon nem változtathat semmi. Tóth L. László arról ír, hogy a másságot elfojtással „kezelő” stratégiák frusztrációhoz és komoly devianciához vezetnek, ezek mind az egyén, mind a társadalom szintjén megjelenő cselekvési és gondolkodási módok voltak, és sokszor vezettek a homofóbiához.¹² Pinky homofób levele ezt az utat képviseli. Trevor öngyilkossága egy másikat, de nyilván egyik sem a megfelelő. A cél nem az önfeladás, vagy a hazugságba menekülés, hanem önmagunk elfogadása és elfogadtatása. Ehhez tud segítséget nyújtani például Lady Gaga a maga komplex jelenlétével, amit összefoglalóan a gaga elnevezéssel jelölnek.

Lady Gaga olyan totális sztár, aki lehengető módon uralta a 2008-as év főáramát a médiában. Lecsne ezért a népszerűségért választotta őt Trevor idoljának, hiszen a Trevor történetét feldolgozó filmben, 1997-ben még Diana Ross volt az ifjú főhős rajongásának tárgya. A tinédzseres „bálványkövető” viselkedése mögött a mintakövetés szándéka áll, és a gagában sok olyan elem található, ami vonzó lehet Trevor számára: a tudatos brandépítés, a sikerre való hivatkozás, az alkotói indentitáskeresés, a szexizmussal és a homofóbiával szemben való fellépés.¹³

Lady Gaga részéről a társadalomban meglévő, szexuális vonatkozású kategóriákkal szembeni kritika egyértelműen queer jelenség. Ez a kritika a popénekesnő klipjeinek látványszervezésében és egyéni performance-aiban egyaránt megjelenik. A látványelemeken túl fontosak a társadalmi szerepekkel történő provokációi is. Gondolunk itt arra, hogy Lady Gaga, aki eredetileg rockzenészként indult, eljuttassa a női popzenészt, aki viszont úgy viselkedik, mintha férfi rockzenész volna. A médiatérben a Gaga által megjelenített test alapvetően drámai kontextusban értelmezhető, abban az értelemben, ahogy Judith Butler a nemi szerep kialakulásáról szólva megalkotta a performancia-elméletet.

Tovább folytatva a hivatkozott cikk számunkra fontos részének kiemelését, úgy tudjuk összegezni az eddigieket, hogy Lady Gaga esetében a „szexualizált női testen a tipikusan maszkulin rockkultúra

13 Vö. ADORJÁNI Panna – KESZEG Anna, *Művész vagy szörny?* Korunk, 2012/8., 70–76.

Cím nélkül, installáció, 2010

Nőművészet, installáció, 2010

diskurzusa folyik.”¹⁴ Lady Gaga jellegzetes queer test, akiről sokáig pletykáltak, hogy eredetileg férfi, esetleg hermafrodita: a nemiséggel folytatott játék következtében nehezen beazonosítható szerepekben jelent meg az emberek előtt. Ehhez járul sokkoló viselkedése, ami szintén a queer gondolkodásmódhoz köthető. Női popzenészként szegecses bőrruhát visel, és az ágyéka elé lógatott hangszerrel vizuálisan jelzi természetének maszkulinitását, vagyis férfias és nőies jegyeket egyszerre képvisel. A Monster Ball Tourról készült koncertfelvételen egy Barbie babát tesz tönkre a színpadon, letépi a fejét, magához dörzsöli, majd visszadobja rajongóinak. A Barbie babát szexista objektumnak tekintve ez a cselekvés protestálásnak is felfogható azokkal szemben, akik csak a tipikus szexi énekesnőt akarják a színpadon észrevenni.

Lady Gaga tehát egy olyan queer jelenség, aki valóságosan is azt képviseli, ami a *Trevor* szerzőjének alapgondolata. A nemiséget és a sexualitást nem lehet arra használni, hogy embereket ezeken a kategóriákon keresztül minősítsünk jónak vagy rossznak. Mindezek mellett a gaga sokkoló és bizarr, izgalmas, egyéni, épp olyan, mint a könyv főszereplője, a 13 éves Trevor.

Cím nélkül (Zselélegők), installáció, 2010

